

แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

สุภชัย ตริทศ¹

อรุณ สนใจ²

สมพิศ สายบุญขึ้น³

โดมธราดล อนันตสาน⁴

จิรโรจน์ บุญราช⁵

ธีรภัทร กิจจารักษ์⁶

Received 28 April 2021

Revised 21 August 2021

Accepted 23 August 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนจำนวน 7 คน ผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสัก 2 คน ผู้แทนสถานศึกษาจำนวน 2 คน รวม 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 1) ภาครัฐและประชาชนต้องร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ 2) ภาครัฐและประชาชนต้องส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมสำหรับประชาชน และ 3) ภาครัฐและประชาชนต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งด้วยปัจจัยต่าง ๆ

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเมือง ประชาธิปไตย เทศบาลเมืองหล่มสัก

1,2,3,4,5, 6 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เลขที่ 83 หมู่ที่ 11 ถนนสระบุรี - หล่มสัก ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

อีเมล: 6 Teeraphat.kit@pcru.ac.th

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF PEOPLE'S DEMOCRATIC POLITICAL BEHAVIORS THROUGH POLICY IN LOMSAK MUNICIPALITY, PHETCHABUN PROVINCE

Supachai Tritose¹

Arun Sonchai²

Sompit Saibunchun³

Domtharadol Anantasan⁴

Chirarot Boonrat⁵

Teeraphat Kitjarak⁶

Abstract

This research article is a part of the research project entitled “The Guidelines for the Development of People’s Democratic Political Behaviors through Policy in LomSak Municipality, Phetchabun Province”. This research aimed to study the guidelines for the development of democratic political behaviors of the people in LomSak Municipality, Phetchabun Province. This qualitative research method was conducted by in-depth interviews. The 11 key participants consisted of 7 community leaders, 2 administrators of LomSak Municipality, and 2 representatives of educational institutes. The research instrument was semi-structured interview. The data were analyzed by the content analysis. The findings of this research found that guidelines for the development of democratic political behaviors of the people in LomSak Municipality, Phetchabun Province consisted of 1) the government sector and people must participate in promoting democratic learning in different forms, 2) the government sector and people must promote appropriately political behaviors for people, and 3) the government sector and people must cooperate with each others in enhancing democracy strengths by various factors.

Keywords: Political Behavior, Democracy, LomSak Municipality

^{1,2,3,4,5,6}Public Administration Program, Phetchabun Rajabhat University, 83 Moo 11 Saraburi-Lomsak Road, Sadiang, Muang, Phetchabun 67000

E-mail: ⁶ teeraphat.kit@pcru.ac.th

บทนำ

การพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทย มักจะประสบกับปัญหา ด้านการสร้างตระหนักในด้านสิทธิของความเป็นพลเมืองให้กับประชาชน เพราะสิทธิความเป็นพลเมือง เป็นรากฐานสำคัญของพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยที่ต้องเริ่มต้นที่ตนเองในฐานะพลเมือง โดยทั่วไปสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนแบ่งออกเป็น 3 อย่าง คือ สิทธิความเป็นพลเมือง เช่น สิทธิในการได้รับความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย สิทธิในการมีเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการรวมกลุ่มสมาคมหรือพรรคการเมือง สิทธิทางสังคม เช่น สวัสดิการการรักษาพยาบาล สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการประกอบอาชีพ (Marshall, 1950) ซึ่งสังคมที่มีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยอย่างเข้มแข็ง มีลักษณะที่พึงสังเกตได้ คือประชาชนมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเข้มข้น และการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นประโยชน์สาธารณะ โดยมีความตระหนักเสมอว่า เป็นสิทธิอันชอบธรรมที่พึงจะแสดงออกและเรียกร้องให้รัฐดำเนินการให้ได้ ภายใต้สถานะความเป็นพลเมืองของรัฐ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2551) โดยการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีอยู่แล้ว ให้สอดแทรกเข้าไปในวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย จนกลายเป็นวิถีประชาธิปไตยแบบสากล ซึ่งต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและอย่างเป็นระบบ (จักรกริช สังขมณี, 2555)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากปรากฏการณ์ทางการเมืองในบริบทของสังคมไทยตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาประชาชนคนไทยยังมีบทบาทจำกัดด้านการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการตัดสินใจทางการเมือง เพราะที่ผ่านมาบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะความเป็นพลเมืองนั้น มักจะอยู่ภายใต้การชี้นำของชนชั้นนำเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งประชาชนยังมีฐานะและบทบาทเป็นเพียงผู้ชม มากกว่าผู้แสดงหลักในฐานะของความเป็นพลเมืองตามนัยทางประชาธิปไตย (วุฒิสาร ตันไชย, 2544) นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ย้อนแย้งระหว่างการปฏิรูประบอบราชการ โดยเน้นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งการเพิ่มอำนาจให้ประชาชนหรือการเอาอำนาจมาไว้กับประชาชน เทศบาลเมืองหล่มสัก เป็นอีกหน่วยการปกครองท้องถิ่นหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากว่าการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลนี้ มีการแข่งขันอย่างเข้มข้นของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งมีการใช้กลยุทธ์ทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น การอาศัยความเป็นเครือญาติในชุมชน การอาศัยฐานเสียงหัวคะแนน และการซื้อเสียงกันอย่างชัดเจน เป็นต้น อย่างไรก็ตามกลยุทธ์ทางการเมืองดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งบางครั้งไม่สามารถใช้ได้ในทุกชุมชนเพราะชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกคนเพราะเงินแต่อย่างเดียวนอกจากแต่เลือกเพราะผลการดำเนินงานเห็นได้จากผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาไม่ได้เป็นไปตามความคาดหมายของหัวคะแนน นอกจากนี้ภายหลังการปฏิวัติรัฐประหารทั้งสองครั้งกลับทำให้ประชาชนโดยส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก มีการพูดคุยสนทนากันถึงเรื่องการเมืองเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านทางระบบช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เข้าถึงชุมชนทั่วประเทศ

แม้ว่าบริบททางสังคมการเมืองของชุมชนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหล่มสักค่อนข้างจะเปลี่ยนไป กล่าวคือ ประชาชนเริ่มสนใจการเมืองมากขึ้น แต่หลักการของพฤติกรรมทางการเมืองที่ถูกต้อง ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนได้เรียนรู้พฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยอย่างถูกต้องมากนัก หรือมีความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยที่เหมาะสม เพราะเป็นแต่เพียงการเมืองที่เป็นไปตามกระแสเท่านั้น และยังไม่มีการศึกษากันอย่างเป็นระบบ หากต้องการจะทราบว่า การเรียนรู้ หรือพัฒนาการด้านพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยยังเกิดผลมากน้อยเพียงใด ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาข้อเท็จจริงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงหาสาเหตุและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้พฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยภายในชุมชนท้องถิ่นพัฒนาขึ้น ขณะเดียวกันภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดความขัดแย้ง แบ่งออกเป็นหลายฝ่าย การเรียนรู้และการทำความเข้าใจเรื่องการเมืองในแนวทางที่ถูกต้องของประชาชนในท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ที่มีความเปราะบางหรือส่อเสี่ยงที่จะถูกชักจูงไปในทางที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เพราะฉะนั้น ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์”

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการเมืองของชุมชน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชนจำนวน 7 คน ผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสัก 2 คน ผู้แทนสถานศึกษา จำนวน 2 คน รวม 11 คน และนำข้อมูล หรือข้อสรุป มาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เพื่อเปิดเผยสิ่งสนใจ ความเชื่อ ทศนคติของผู้ตอบ โดยเตรียมคำถามกึ่งโครงสร้าง ลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบคำถามโดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดเป็นประเด็นคำถามที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(Key Informants) รวมทั้งสิ้น 11 คน โดยคำตอบที่ได้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบคำถามปลายเปิด สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยของชุมชนเป็นสิ่งที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากว่าเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นมาจากความเป็นชุมชนอย่างแท้จริง และไม่มีระบบแน่นอนขึ้นอยู่กับการภายในชุมชนจะมีลักษณะการบริหารจัดการภายในชุมชนอย่างไร กรณีการเรียนรู้คำว่า “ประชาธิปไตย” ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มต้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติโดยผ่านวิธีการที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง” ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) และสมาชิกวุฒิสภา (สว.) แม้ว่าการเลือกตั้งทุกระดับจะมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง แต่ประชาชนก็ได้เรียนรู้ทั้งถูกและผิดจนกลายเป็นพัฒนาการของการตื่นตัวทางการเมือง นอกจากนี้การเรียนรู้ประชาธิปไตยของชุมชนไม่ได้จำกัดเพียงแค่การนำเสนอนโยบายหรือการหาเสียงของผู้แทนปวงชนทุกระดับเท่านั้น แต่ประชาชนในชุมชนสามารถเรียนรู้ผ่านทางสื่อสารมวลชน ส่วนใหญ่มักจะเป็นวิทยุและโทรทัศน์และที่เป็นปรากฏการณ์สำคัญและเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง คือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในช่วงวัย 20-50 รู้จักการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ โดยการศึกษาค้นคว้าและหาข้อมูลในสิ่งที่ตนเองไม่เคยทราบมาก่อน จนอาจจะกล่าวได้ว่า นักการเมืองทุกระดับไม่สามารถจะชักจูงให้ประชาชนเป็นไปตามความต้องการของตนเองได้ง่ายอีกต่อไป

“คิดว่าประชาชนเรียนรู้มากขึ้น ประชาชนไม่ได้ถูกปิดหูปิดตา สังเกตได้จากทุกครัวเรือนตอนเช้าเปิดทีวีเห็นสทรูทเล่าข่าวการเมืองให้ฟัง เห็น สส. เห็นพรรครัฐบาลและฝ่ายค้านเขาอภิปรายกัน”

จากข้อคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ทำให้เห็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ การที่นักการเมืองทุกระดับจะชักจูงให้ประชาชนเกิดความเชื่อตามวาทกรรมของตนเองไม่ง่ายอีกต่อไป เนื่องจากประชาชนรับรู้ข้อมูลทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนทั้งวิทยุและโทรทัศน์ ถือว่าเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองอีกทางหนึ่งค่อนข้างเห็นผลเป็นรูปธรรม เพราะได้เห็นการถกเถียงกันในประเด็นสาธารณะโดยที่ประชาชนอาจจะไม่รู้ตัวว่าการที่ได้รับความรู้การอภิปรายในประเด็นสาธารณะขณะนั้นแท้จริงแล้วคือการเรียนรู้การเมือง ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับหลักวิชาการมากนัก สำหรับคำว่า “การเมือง” คือ อะไร หรือบางทีประชาชนไม่สามารถให้คำจำกัดนิยามได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่ถ้าให้สนทนาในประเด็นที่นักการเมืองอภิปรายผ่านทางสื่อสารมวลชนประชาชนจะทราบในสาระสำคัญและสามารถนำมาถกเถียงกันในวงสนทนาได้

นอกจากนี้สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ชัดเจน คือ การเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งหมายถึงการตระหนักในสิทธิ์ของตนเอง แม้ว่าจะรับเงินจากนักการเมืองแต่ก็ไม่อาจจะทราบได้ว่าประชาชนจะเลือกหรือไม่ การที่ประชาชนรับเงินแต่ไม่เลือกแสดงว่าประชาชนเริ่มเห็นถึงความหมายของคำว่า “สิทธิ” ที่มีอยู่ในตนเอง บางครั้งนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นเก่าได้ใช้วาทกรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “รับเงินแล้ว

ถ้าไม่เลือกจะเป็นบาป” ประเด็นดังกล่าวนี้เริ่มจะใช้ไม่ได้ เนื่องจากการรับเงินจากสิ่งที่หลอกลวงตั้งแต่แรก โดยที่ประชาชนไม่ได้สัญญาว่าจะเลือกถือว่าไม่เป็นบาป กรณีดังกล่าวนี้เห็นได้จากคำสัมภาษณ์ด้านล่าง

“ส่วนใหญ่ถึงเวลาเลือกตั้งหวั่นจะแนมนำเงินมาแจกแบบตรง ๆ นับจำนวนหัวในครอบครัว หรือบางครั้งแนมมากับซองปฏิทิน ของชำร่วย ถามว่ารับมัย แต่ไม่ได้สัญญานะว่า จะเลือก”

การเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ประชาชนคุ้นเคยและค่อนข้างจะเข้าใจ คือ การออกเสียง ประชามติ ส่วนใหญ่มักจะเป็นการยกมือหาเสียงข้างมากเพื่อตัดสินข้อคิดเห็นที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ การใช้เสียง ส่วนใหญ่ในการตัดสินจึงเป็นสิ่งที่ประชาชนรู้จักโดยที่สาระสำคัญจริง ๆ ของคำว่า “เสียงส่วนใหญ่ คือ อะไร ประชาชนไม่รู้จักและให้คำจำกัดความไม่ถูก รู้เพียงแต่ว่าจำนวนคะแนนเสียงของคนออกเสียงจำนวนมากกว่า เป็นผู้ชนะ เห็นได้จากการเลือกตั้งผู้นำชุมชนใช้การออกเสียงอย่างเปิดเผยยกมือและนับคะแนน เนื่องจากว่า แต่ละชุมชนมีประชากรไม่มาก นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้อีกทางหนึ่ง คือ การออกเสียงแบบลับจากการ เลือกตั้งท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเพชรบูรณ์ การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งในสองลักษณะนี้ประชาชนมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี โดยต้องอาศัยคะแนน เสียงที่มากกว่า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนได้ทราบถึงรูปแบบการปกครองประชาธิปไตย แม้ว่าจะเป็นเพียงแค่รูปแบบและยังไม่ถึงแก่นแท้ของคำว่าประชาธิปไตย แต่การเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างน้อย ต้องเริ่มจากรูปแบบก่อนที่จะไปถึงแก่นแท้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการเรียนรู้ประชาธิปไตยต้องกระทำควบคู่กัน ไปทั้งรูปแบบและสาระสำคัญ

2. พฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายที่เหมาะสมสำหรับประชาชน

พฤติกรรมทางการเมืองเป็นสภาพที่เกิดขึ้นจากกระบวนการกล่อมเกลามาจากสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งกระทำกันอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น โดยพฤติกรรมทางการเมืองนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ทุกคนมองเห็นร่วมกันว่า เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติร่วมกันจนกลายเป็นกฎกติกาทางสังคมที่ทุกฝ่ายยอมรับและยึดถือร่วมกัน เพื่อความสันติสุขภายในสังคม เช่นเดียวกับพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเป็นหลักการสากล มิได้จำกัด ว่าเป็นของประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่ว่าประเทศใดก็ตามยึดถือและปฏิบัติตามหลักการและเกิดเป็นมรดกผล ขึ้นมาได้ ประเทศนั้นก็ได้อาศัยว่ามีพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตย เนื่องจากคำว่า “พฤติกรรมทาง การเมืองประชาธิปไตย” ในความหมายที่ถูกต้อง ประชาชนคนไทย โดยเฉพาะในชุมชนต่างจังหวัดอาจจะยัง ไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้มากนัก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคำศัพท์ที่เป็นวิชาการประกอบกับ วิวัฒนาการประชาธิปไตยในประเทศไทยค่อนข้างมีอายุน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและ ยุโรป อย่างไรก็ตาม วิถีปฏิบัติของชุมชนจริง ๆ กลับพบว่ามีลักษณะที่สอดคล้องเหมาะสมกับพฤติกรรม ทางการเมืองประชาธิปไตยอยู่บางประการ

“วิถีชาวบ้านมีบางอย่างที่เหมาะสมกับประชาธิปไตย พิจารณาตามวิถีเดิมนะ เช่น การประนีประนอม การประชุมหมู่บ้าน การพูดคุยปัญหาของชนทนายบ้าน แต่ปัจจุบันชาวบ้านไปไกลกว่าที่ คิดรู้จักทุกอย่างเพราะดูทีวี”

“ชาวบ้านแต่ก่อนไม่รู้จักอะไรหรอกปล่อยให้คนเมืองเขาทำ แต่ตอนนี้ลูกหลานชาวบ้านมีโอกาสได้เรียนหนังสือและชาวบ้านได้ดูทีวี ฟังวิทยุ มีโทรศัพท์มือถือผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้เขาเรียนรู้มากขึ้น และรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองมากขึ้น”

ความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทางท้องถิ่นบางประการไม่ได้ขัดกับหลักการ/พฤติกรรมประชาธิปไตยแต่ประการใดขึ้นอยู่กับการศึกษาและการตีความว่าจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในด้านใด แต่ก่อนนั้นวิถีชีวิตของประชาชนอาจจะคล้ายกับพฤติกรรมทางการเมืองไพร่ฟ้าที่ยอมรับกับอำนาจของผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น เห็นได้จากนักการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีลักษณะของการผูกขาดการเป็นผู้บริหารท้องถิ่นอยู่ทุกสมัย แม้กระทั่งนักการเมืองระดับชาติจะมีบางตระกูลเท่านั้นที่ได้เป็น สส. จนมีคำกล่าวว่า ลงสมัครกี่ครั้งก็ได้เพราะประชาชนไม่รู้จักรู้จักอะไร รู้เพียงอย่างเดียวคือการรับผลประโยชน์ ซึ่งการกล่าวอ้างเช่นนี้ใช้ไม่ได้ในปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติทดลองจากการเลือกตั้งมาหลายสมัยทำให้ประชาชนฉลาดขึ้น ทั้งนี้ประชาชนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้ตามช่องทางเทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวได้ว่าค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองในทางที่ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการยกระดับให้เป็นพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยอย่างเต็มรูปแบบ

“สิ่งที่เหมาะสมสำหรับประชาธิปไตย คือ ประชาธิปไตยที่ประชาชนสัมผัสและเข้าใจง่าย ชีวิตของประชาชนดีขึ้น รัฐบาลให้ความใส่ใจในปัญหาปากท้องมากขึ้น ประชาชนจะดูว่านโยบายของพรรคไหนให้ผลประโยชน์แก่เขาได้”

“ประชาธิปไตยที่ชาวบ้านอย่างเราๆ เข้าใจได้ง่าย คือ การเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียง ที่ว่าเหมาะสมคือ ประเพณีพฤติกรรมประจำท้องถิ่น ต้องเข้ากับประชาธิปไตยด้วย”

“ประชาธิปไตย จริง ๆ แล้วเข้ากันได้ดีกับวิถีชีวิตชุมชนแต่เราไม่ค่อยสนใจ เราไปสนใจว่าเลือกตั้งแล้วจะได้อะไร ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องแปลกเพราะต้องสนใจประโยชน์ตนเอง”

ประเด็นที่น่าสนใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว คือ ประชาธิปไตยที่เหมาะสมตามวิถีปฏิบัติของชุมชน ได้แก่ ประชาธิปไตยที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและสัมผัสได้ ซึ่งตรงกับคำกล่าวที่ว่า “ประชาธิปไตยกินได้และสัมผัสได้” กล่าวคือ ประชาชนได้ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองใดไปแล้ว ถ้าพรรคการเมืองนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตความเป็นอยู่ การได้รับบริการสาธารณะอย่างรวดเร็ว ลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่าประชาธิปไตยสำหรับชุมชน นอกจากนี้ประชาธิปไตยที่มีความเหมาะสมยังตีความไปถึงการเข้ากันได้ระหว่างพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยกับพฤติกรรมประเพณีท้องถิ่นอีกด้วย เนื่องจากพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยในทางวิชาการอาจจะมองเห็นผลค่อนข้างยาก แต่ถ้าพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยถูกประยุกต์เข้ากับวิถีปฏิบัติของคนในท้องถิ่นได้อย่างลงตัวแล้ว พฤติกรรมทั้งสองลักษณะจะได้รับการยึดถือปฏิบัติไปพร้อมกันและประชาชนก็จะเกิดการเรียนรู้ทั้งสองอย่างควบคู่กันไปด้วย ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ประชาธิปไตยจะเกิดความเข้มแข็งได้เพราะประชาชนทุกคนในชุมชนร่วมกันพัฒนาซึ่งจะกลายปัจจัยแห่งความสำเร็จของการขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยไปสู่เป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนได้ช่วยกันดำเนินการ ในอดีตประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจการเมืองเท่าที่ควร โดยมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองเท่านั้น ไม่ต้องการเข้ามายุ่งเกี่ยวเพราะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากวุ่นวายและเต็มไปด้วยการฉ้อฉล หน้าที่ของประชาชนคือการหาเลี้ยงชีพตนเองเท่านั้น แต่พอการเมืองเปลี่ยนผ่านหรือประชาธิปไตยผลัดใบ ประชาชนเริ่มมีความรู้และการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ประชาธิปไตยในความหมายที่ต้องการ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เห็นได้จากกรณีการชุมนุมประท้วงในหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา แม้อีกมุมหนึ่งจะกลายเป็นความวุ่นวายทางการเมืองจนถึงขั้นเรียกว่าวิกฤติการเมืองภายในประเทศ แต่ในทางกลับกันเหตุการณ์ความวุ่นวายดังกล่าวได้ ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมือง ประชาชนได้เรียนรู้อะไรหลายอย่างจากเหตุการณ์อย่างน้อยได้ตระหนักถึงสิทธิของตนเองมากขึ้น โดยไม่ปล่อยให้ให้นักการเมืองได้ฉกฉวยเอาเสียงที่ได้ไปใช้ในทางมิชอบ

“เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีแต่ความวุ่นวายประชาชนแบ่งเป็นหลายฝ่ายมองได้ว่ามีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย กล่าวเพียงส่วนดีไม่เคยเห็นการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แม้จะมีการแบ่งเป็นทั้งสี่เหลี่อสีแดง”

“สี่เหลี่อสีแดงมองอย่างนี้ว่า เป็นเรื่องดีเพราะจะได้เห็นถึงการตื่นตัวและแสดงสิทธิของตนเอง”

“ความวุ่นวายทางการเมืองแม้จะลุกลามบานปลายมาถึงต่างจากจังหวัด แต่สิ่งหนึ่งที่ได้คือประชาชนหันมาให้ความสนใจทางการเมืองมากขึ้น”

จากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความวุ่นวายทางการเมืองมิได้ถูกมองเพียงในแง่ลบเสมอไป แต่ความวุ่นวายทางการเมืองหากมองในแง่บวกจะพบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ในทางการเมือง คือ เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและต้องการแสดงออกถึงเจตจำนงทางการเมืองอย่างชัดเจน การแสดงเจตจำนงเบื้องต้นถือเป็นหมุดหมายสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในวิถีทางของการเรียนรู้ลองผิดลองถูก อย่างไรก็ตาม การตื่นตัวทางการเมืองดังกล่าวถ้ามีการให้ความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของประชาธิปไตยควบคู่ไปด้วยจะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่มีคุณภาพอย่างที่น่าวิชาการหลายฝ่ายให้ข้อสังเกตไว้ นอกจากนี้สิ่งที่ เป็นสัญลักษณ์ของความสนใจทางการเมือง คือ การเห็นพฤติกรรมประชาชนในช่วงเข้าทุกชุมชนเปิดวิทยุและโทรทัศน์รับชมรายการวิเคราะห์ข่าวจากสื่อต่าง ๆ การรับชมดังกล่าวถือว่าเป็นการเรียนรู้ประชาธิปไตยอีกทางที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นอยู่ในขณะนี้

เมื่อกล่าวถึงการสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในชุมชน สิ่งสำคัญที่จะต้องกล่าวถึงคือปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็ง ลำพังเพียงการอาศัยปัจจัยส่วนใดส่วนหนึ่งในการพัฒนาคงจะเป็นไปได้ยาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยต้องอาศัยปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบแวดล้อมหลายอย่างในการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง องค์ประกอบแวดล้อมทั้งหลายนั้นล้วนมีอยู่ในชุมชนอยู่แล้ว โดยสามารถนำมาผนวกกับเหตุการณ์ทางการเมืองได้เป็นอย่างดี การผนวกดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการประคับประคองลักษณะการเมืองที่มีความตื่นตัวให้อยู่ในร่องรอยที่ถูกต้องโดยไม่เกินเลยขอบเขตของสิทธิหน้าที่ของความเป็นพลเมือง

องค์ประกอบแวดล้อมของการพัฒนาประชาธิปไตยเรียกว่า ปัจจัยที่มีส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเกิดความเข้มแข็ง

โดยสรุป ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยซึ่งสามารถกำหนดเป็นนโยบายสำหรับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยแนวทาง 1) ภาครัฐและประชาชนต้องร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ 2) ภาครัฐและประชาชนต้องส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมสำหรับประชาชน และ 3) ภาครัฐและประชาชนต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งด้วยปัจจัยต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การเรียนรู้ประชาธิปไตยทุกระดับล้วนทำอย่างเป็นกระบวนการหรือมีวิวัฒนาการและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าประชาธิปไตยในประเทศไทยในภาพรวมไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ แต่หากมองในภาพที่เป็นจุดเฉพาะ เช่น ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น จะเห็นการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ในอดีตประชาชนมักจะเมินเฉยปล่อยให้การเมืองเป็นเรื่องของผู้บริหารท้องถิ่นหรือรู้จักกันดีในสมัยดั้งเดิมว่า เป็นผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น แต่ปัจจุบันกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนได้เกิดการตื่นตัวเพิ่มมากขึ้น มีการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการอย่างที่ว่าประชาชนไม่รู้ตัวว่ากำลังเรียนรู้เกิดขึ้น ซึ่งการเรียนรู้ลักษณะดังกล่าวเรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย แม้ว่าบางกระแสจะมีข้อตำหนิว่า ประชาชนถูกชักจูงด้วยอำิสสินจ้างเพื่อให้ปลงคะแนน คำกล่าวอ้างเช่นนี้ใช้ได้ในการเมืองสมัยอดีต แต่ปัจจุบันใช้ได้ไม่หมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีวิวัฒนาการมากขึ้นรู้จักรับแต่ไม่เลือกและรู้จักคำว่า การตัดสินใจประเด็นปัญหาสาธารณะทั้งหลายต้องตัดสินใจด้วยเสียงส่วนใหญ่

กระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยมีหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นช่องทางที่หน่วยงานภาครัฐที่จัดการศึกษาเพื่อทำให้ประชาชนมีคุณภาพ ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย เพราะคุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณภาพประชาชน ส่วนคุณภาพของประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา เพราะการศึกษาช่วยให้เกิดสติปัญญา คิดพิจารณาตัดสินใจสิ่งใดด้วยความมีเหตุและผลรวมทั้งได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองและเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ของตนเอง จึงมักจะติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสนใจทางการเมืองและมีความรู้ ความเข้าใจว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554) แต่ในประเทศไทยมักจะรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยช่วงก่อนการเลือกตั้ง แม้ว่าจะไม่ใช่วิธีการที่ยั่งยืน แต่ก็ยังเป็นวิธีการเดียวที่หน่วยงานภาครัฐได้ให้การสนับสนุน หากมองในอีกมิติหนึ่งจะพบว่า เป็นการเรียนรู้โดยซึมซับไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นความเคยชิน ขณะเดียวกันช่องทางการเลือกตั้งการเมืองทุกระดับยังเป็นบทเรียนประชาธิปไตยที่สำคัญ เพราะประชาชนได้แสดงสิทธิ์และหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้การเรียนรู้ประชาธิปไตยยังเรียนรู้ได้จากสื่อสารสนเทศทุกประเภท ซึ่งปัจจุบันสื่อสารสนเทศเหล่านี้ได้เข้าไปอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนและประชาชนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

2) ภาครัฐและประชาชนต้องส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมสำหรับประชาชน กล่าวคือ พฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยในความหมายของชาวบ้าน คือ ความสอดคล้องกันกับ พฤติกรรมประเพณีวิถีปฏิบัติของชาวบ้าน การดำรงชีวิตและไม่ได้ขัดแย้งกันแต่ประการใด เช่น การรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การรวมกลุ่มกันจัดทำกิจกรรม การรวมกลุ่มกันเพื่อระดมความคิดเห็นแก้ไขปัญหาภายใน ชุมชน พฤติกรรมที่กระตุ้นให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้และการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การที่ ภาคประชาสังคมออกมาเคลื่อนไหวตามสิทธิที่ตนเองมีและการได้เห็นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับพรรค การเมือง ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะกลายเป็นพลัง ขับเคลื่อนของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและปัจจุบันนี้เริ่มเห็นประชาชนในชุมชนแสดงบทบาทสำคัญที่จะ แสดงออกในข้อเรียกร้องเพื่อที่จะผลักดันเข้าไปสู่วาระของนโยบายพรรคการเมืองมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ นันทพัทธ์ ชัยโฆษิตกริรมย์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเมืองในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชนบท: กรณีศึกษาในหมู่บ้านภาคกลางแห่งหนึ่ง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและชาวบ้านเป็นไปด้วย ความเรียบร้อย ไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างกัน เพียงแต่ลักษณะความสัมพันธ์จะมีความแตกต่างกันไป ตามรูปแบบการเลือกตั้ง และการตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน ขณะเดียวกัน ชาวบ้านก็มีการกลุ่ม จัดตั้งทางสังคม เพื่อพยายามต่อรอง และแลกเปลี่ยนการจัดสรรทรัพยากรกับนักการเมืองในพื้นที่ นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนเกิดความเข้าใจและเข้าถึงคำว่าประชาธิปไตยได้อย่างง่าย กล่าวคือ ประชาธิปไตยที่ ประชาชนทุกคนสัมผัสได้และเห็นผลจริง เช่น การเลือกตั้งนักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ เป็นต้น ภายหลังจากการเลือกตั้งเข้าไปแล้ว ประชาชนได้เห็นผลในการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน การบริการสาธารณะ ค่อนข้างมีประสิทธิภาพสูง สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับประชาชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยเฉพาะเศรษฐกิจ ฐานราก ดีขึ้นเป็นลำดับ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเมืองที่มีฐานความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะ นำพาไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็ง คนในชุมชน ได้เห็นพ้องต้องกันและวางแผนเหมือนหนึ่งว่า เป็นสมบัติหรือมรดกทางอำนาจที่ทุกฝ่ายต่างแสดงถึงความเป็น เจ้าของและพร้อมที่จะปกป้องเพื่อรักษาไว้ไม่ให้เสื่อมสลายไปกับอำนาจนอกระบบ สิ่งสำคัญต้องเริ่มต้นจาก การพัฒนาให้ประชาชนมี “จิตสำนึกของความเป็นพลเมือง” ทว่าจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่แท้จริงต้อง สะท้อนออกมาในตัวคนดังต่อไปนี้ ประการแรก คือการมองสังคมอย่างที่ท่านเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกร้อนหนาว กับปัญหาของสังคมและประเทศชาติที่เกิดขึ้นเหล่านั้น รวมถึงการมองเห็นปัญหาสังคมประเทศชาติที่เกิดขึ้นว่า เป็นปัญหาของเราเองที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขด้วย ประการที่สอง เชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการ เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ และต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขเปลี่ยนแปลง ปัญหาสังคมและประเทศชาติที่เกิดขึ้นเหล่านั้น (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557) กรณีดังกล่าวนี้ ดูเหมือนว่าจะ เป็นอุดมการณ์ที่เป็นนามธรรม แต่ความจริงแล้วถ้าปฏิบัติได้ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรมและส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในทุกระดับ

3) ภาครัฐและประชาชนต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็ง ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ กรณีนี้หมายถึง ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Kurt Lewin, Ronald Lippitt & Ralph K. White, 1939) กล่าวคือ เป็นลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่สุด มีผู้นำจำนวนมากที่นิยมการนำ

แบบประชาธิปไตย คือ เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับลูกน้อง ฟังความคิดเห็น คำนึงถึงความต้องการ และความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นดูแลและมีสัมพันธภาพของคนมากกว่าเน้นงาน เพื่อจูงใจให้คนทำงาน ได้ตามเป้าหมาย ลักษณะผู้นำประเภทนี้เหมาะกับการปกครองพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถ มีการศึกษา สูงเพราะการให้อิสระในการออกความเห็นจะทำให้เขาพอใจและพร้อมที่จะทำงานที่ตนได้ออกความเห็นไป ซึ่งคุณลักษณะนี้ ความอยู่ในผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาและผู้บริหารท้องถิ่น โดยระดมความคิดเห็นหาทาง แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ก่อนนั้นผู้นำดังกล่าวไม่มีความกระตือรือร้นที่จะแสดงออกถึงการนำพา ประชาชนไปสู่ความอยู่ดีกินดี แต่ภายหลังด้วยกระแสประชาธิปไตยเข้ามา ผู้นำจะอยู่ไม่ได้ต้องพยายามผลักดันเองให้เป็นที่ยอมรับแก่ประชาชน ชี้นำให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นตระหนักในสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี ปัจจัยด้านสถาบันทุกระดับ สถาบันในความหมายนี้ คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันทางการเมือง ทุกสถาบันทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกล่าประชาชนอย่างเป็นระบบ เห็นได้จาก ประชาชนในเขตเทศบาลหล่มสักยังมีลักษณะครอบครัวใหญ่มีความเป็นพี่น้องสูง การถ่ายทอดเรื่อง ประชาธิปไตยเริ่มจากตัวแบบพ่อแม่ญาติพี่น้องที่ไปลงคะแนนเสียงส่งผลให้กับลูกหลานในครอบครัวได้เห็น กิจกรรมที่ผู้ใหญ่ทำ ส่วนสถาบันศาสนา วัดในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวนมากและ พระสงฆ์ก็ได้ทำหน้าที่สั่งสอนแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แนวปฏิบัติดังกล่าวสามารถเสริมสร้างความเป็น ประชาธิปไตยได้ เนื่องจากหลักธรรมคำสอนของศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี อย่างน้อยความเป็นคนดีไม่ไป ลิดรอนสิทธิ์หรือละเมิดกฎหมาย กฎกติกาสังคม ขณะที่สถาบันทางการศึกษา เทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัด เพชรบูรณ์ มีสถานศึกษาระดับประถมและมัธยมหลายแห่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่สอนเรื่องประชาธิปไตยอย่าง ได้ผลเช่นกัน ประการสุดท้ายสถาบันทางการเมืองที่ประชาชนสัมผัสได้ง่ายและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วคือ การเมืองท้องถิ่นในที่นี้เป็นการปกครองรูปแบบเทศบาล ประชาชนทราบเป็นอย่างดีว่ามีเทศบาลไว้เพื่ออะไร และไปใช้บริการอะไร มีกิจกรรมอะไร กระบวนการเหล่านี้เป็นปัจจัยเชิงสถาบันที่ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่อง ประชาธิปไตยได้ดีและดียิ่งกว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เพราะเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นจริงในชีวิต นอกจากนั้น ปัจจัย ด้านสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในมิติที่ว่า เป็นช่องทางเลือกอย่าง หนึ่งที่สามารถเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชนในต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จะเห็นได้ว่าประชาชนในเขตเทศบาลมีความตื่นตัวทางการเมืองมาก สังเกตเห็นได้จากการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง และการสนทนาข่าวการเมือง รวมถึงการ ติดตามข่าวเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นทุกเช้า โดยเฉพาะในช่วงการรื้อใส่บาตรพระสงฆ์จะเห็นคนสูงอายุยืน รื้อใส่บาตรและในระหว่างนั้นเปิดวิทยุฟังไปด้วยและสนทนาการเมืองไปด้วยเช่นกัน ประเด็นสำคัญที่สนใจ มักจะเกี่ยวกับเรื่องปากท้องความเป็นอยู่ เพราะฉะนั้นการที่ประชาชนจะสนทนอย่างนั้นได้เพราะมีอุปกรณ์ ช่วยสำคัญคือ สื่อสารมวลชน เป็นอีกช่องทางของการรับทราบข้อมูลข่าว นอกจากนี้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกเครื่องเป็นระบบการให้บริการออนไลน์กันหมด ประชาชนส่วนใหญ่มีสื่อสังคม ออนไลน์ ซึ่งทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเชิงนโยบายของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ คือ

1. ด้านการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนให้เกิดความเข้าใจต่อการเมืองแบบประชาธิปไตย และภาคปฏิบัติ คือ การเปิดโอกาส สนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆทางการเมือง เช่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ข้าราชการและบุคลากรต่างๆใน หน่วยงานภาครัฐควรยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและต้องมีการบังคับใช้กฎหมายกับข้าราชการและบุคลากรต่าง ๆ ในหน่วยงานภาครัฐที่ประพฤติมิชอบตามกฎหมายอย่างจริงจัง

2. ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของหน่วยงาน ภาครัฐ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ไม่เลือกปฏิบัติ ปฏิบัติต่อ ประชาชนอย่างเสมอภาค ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ประชาชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ด้านสถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาคิดวิเคราะห์ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมภายในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นการระดมกลุ่มวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองหรือเหตุการณ์ทางการเมือง เป็นต้น เพื่อให้ประเด็นการเมืองการปกครองอยู่ในความสนใจของนักเรียน นิสิต นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย

4. ด้านสื่อมวลชน ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างครบถ้วนให้ถูกต้อง ปราศจากการบิดเบือนและควรมีการวิเคราะห์ที่เป็นเหตุเป็นผล มีพยานหลักฐาน ต่าง ๆ มารองรับเพื่อความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านทางรายการต่างๆ เพื่อนำไปสู่ทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้อง

5. ด้านครอบครัว ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในครอบครัวให้มากขึ้นเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้มี การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทาง การเมือง เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ของบ้าน-วัด-โรงเรียน ภายใต้วิถีประชาธิปไตยแบบใหม่ที่ส่งผลต่อประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- จักรกริช สังขมณี. (2555). **ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารถนา : วัฒนธรรมทางการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในการพัฒนาท้องถิ่น** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- นันทพัทธ์ ชัยโฆษิตกรมย์. (2559). การเมืองในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชนบท: กรณีศึกษาในหมู่บ้านภาคกลางแห่งหนึ่ง. **วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา**, 5(1), 54-61.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557) วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบงและหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**, 31(3), 63-96.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2544). **การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ อารังญวงศ์. (2551). **ปัจจัยภูมิหลังวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำเยาวชนไทย** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). **พัฒนาประชาธิปไตย...พัฒนาการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Lewin. K, Lippitt, R, & White. R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. **Journal of Social Psychology**, 10, 271-301.
- Marshall, T. H. (1950). **Citizenship and Social Class**. London: Cambridge at The University Press.